

انقراض استارت‌آپ‌ها، خیلی دور خیلی نزدیک

ندا اظهاری
مترجم

اکوسیستم استارت‌آپی شبکه پویایی از هویت‌ها، سازمان‌ها و منابع است که از رشد و موفقیت شرکت‌های استارت‌آپی در صنایع و مناطق جغرافیایی خاصی حمایت می‌کند. این اکوسیستم شامل طیف گسترده‌ای از سهام‌داران از قبیل کارآفرینان، سرمایه‌گذاران، متورها (هدایتگر)، موسسات آموزشی، آژانس‌های دولتی، شرکت‌ها و ارائه‌دهندگان خدمات می‌شود که تمام آنها نقش مهمی در تقویت نوآوری، کارآفرینی و توسعه اقتصادی ایفا می‌کنند. در واقع استارت‌آپ‌ها شرکت‌های نوپایی هستند که ایده‌های نوآورانه و مدل‌های تجاری را ایفا می‌کنند. در سال‌های اخیر با توجه به گرایش افراد به کارآفرینی، دنیا شاهد رشد و توسعه چشمگیر استارت‌آپ‌ها بوده و هر سال نیز بر تعداد استارت‌آپ‌ها افزوده می‌شود، اما برخی کارشناسان پیش‌بینی کرده‌اند که روند افزایش استارت‌آپ‌ها معکوس شده و انقراضی بزرگ در راه است.

سالانه ۵۰ میلیون استارت‌آپ جدید شکل می‌گیرد

چند شرکت از بارزترین شرکت‌های دنیا که در قالب استارت‌آپ فعالیت خود را آغاز کرده‌اند، از سویی کارآفرینان بانفوذی چون استیو جابز، ایلان ماسک و مارک زاکربرگ تأسیس شده‌اند. هدف از راه‌اندازی این شرکت‌های استارت‌آپی، تأثیرگذاری فوری و تسلط بر بازار است. استارت‌آپ‌های ارزشمند به یونیکورن شناخته می‌شوند که آمریکا و چین دارای بیشترین تعداد استارت‌آپ‌های یونیکورن در جهان هستند، اما در این بین آمریکای لاتین، فعال‌ترین مناطق استارت‌آپی دنیا را در اختیار دارد. به‌طور کلی سه اکوسیستم برتر استارت‌آپی دنیا به ترتیب سیلیکون ولی، نیویورک سیٹی و لندن هستند. سانفرانسیسکو که سیلیکون ولی را در خود جای داده، همچنان به عنوان بهترین شهر استارت‌آپی دنیا پیش‌نماز است. در مجموع بیش از ۱۵۰ میلیون استارت‌آپ در دنیا وجود دارند. طبق آمار ارائه شده سالانه حدود ۵۰ میلیون استارت‌آپ جدید شکل می‌گیرند اما تنها ۱۰ درصد از آنها قادرند در درآمدت به حیات خود ادامه دهند و در واقع می‌توان گفت که ۹۰ درصد استارت‌آپ‌ها در مدت‌زمان کوتاهی پس از شکل‌گیری از بین می‌روند. مهم‌ترین دلیل شکست استارت‌آپ‌ها تمام شدن منابع مالی و نداشتن تقاضا برای بازار فروش محصولات هستند. از آنجایی که به‌طور متوسط دو تا سه سال زمان لازم است تا استارت‌آپ‌ها به سوددهی برسند، حجم زیادی از این شرکت‌های نوپا در این بازه زمانی از بین می‌روند.

۱۵ درصد جمعیت آمریکا در حوزه‌های استارت‌آپی فعالند

بعد از آمریکای شمالی که بالاترین تعداد استارت‌آپ‌ها را در خود جای داده، آسیا و اروپا رده‌های بعدی را به خود اختصاص داده‌اند. شرکت استارت‌آپی «بایت دانس» یک شرکت فناوری چینی است که چند سیستم عامل محتوا با قابلیت یادگیری ماشینی را اداره می‌کند. این شرکت تا سپتامبر ۲۰۲۳، ارزشمندترین استارت‌آپ‌های دنیا را با ارزش ۲۲۰ میلیارد دلاری در اختیار دارد. با رونق گرفتن حوزه‌های مالی و هوش مصنوعی، شواهد هم حکایت از آن دارد که استارت‌آپ‌ها یا موضوع بلاکچین، تجارت الکترونیک، هوش مصنوعی و فینتک در سال جاری رشد سریعی داشته‌اند. از آنجایی که اشتغال دنیا به سمت کارآفرینی و کارهای مهارتی حرکت کرده، حدود ۱۵٫۴ درصد از کل جمعیت آمریکا در حوزه‌های استارت‌آپی فعالیت می‌کنند و بزرگ‌ترین کاری که انجام می‌دهند، یافتن مسائل واقعی و حل آنهاست که جزء بزرگ‌ترین چالش‌های پیش‌روی استارت‌آپ‌های دنیا به‌شمار می‌رود. آمارها از استارت‌آپ‌های دنیا نشان می‌دهد که قریب به ۶۰ درصد استارت‌آپ‌ها به‌طور خانگی فعالیت می‌کنند. به‌طور کلی کمتر از ۱۰ درصد استارت‌آپ‌هایی که جذب سرمایه می‌کنند، قادرند با موفقیت وارد بازار دوم سرمایه‌گذاری شوند. متوسط سرمایه‌ای که این شرکت‌ها در فاز C جذب می‌کنند حدود ۵۰ میلیون دلار برآورد شده است.

حدود ۱۹۰ هزار شغل بین ژانویه ۲۰۲۲ تا مارس ۲۰۲۳ در آمریکا با فعالیت استارت‌آپ‌ها جان گرفته‌اند که معادل ۲۵ شغل به ازای هر استارت‌آپ است. طبق آمار ارائه شده، تنها در سال ۲۰۲۰ حدود ۳ میلیون و ۱۱۴ هزار و ۱۱۱ شغل جدید در آمریکا ایجاد شد. در حال حاضر حدود ۳۳ میلیون و ۲۰۰ هزار کسب‌وکار کوچک در آمریکا حضور دارند و همین کسب‌وکارهای کوچک ۹۹٫۸ درصد کسب‌وکارهای آمریکایی را تشکیل می‌دهند. اندازه بازار یونیکورن‌های حوزه تجارت الکترونیک دنیا ۱۱۴ میلیارد دلار برآورد شده است. استارت‌آپ‌های یونیکورن در حوزه‌های مالی و بیمه ۵۲۶ میلیارد دلار، بزرگ‌ترین ارزش بازار را در اختیار دارند. تنها ۴۰ درصد استارت‌آپ‌ها سودده بوده و یک سوم استارت‌آپ‌ها همچنان به زیان مالی خود ادامه می‌دهند. آمارها نشان می‌دهد اکثریت کارآفرینان آمریکایی را فارغ‌التحصیلان دانشگاه استنفورد تشکیل می‌دهند.

(نمودار شماره ۱)

نبود تقاضا برای محصول، عامل اصلی شکست استارت‌آپ‌ها

همان‌طور که گفته شد تنها ۱۰ درصد استارت‌آپ‌ها در درآمدت به حیات خود ادامه می‌دهند و مابقی شرکت‌های نوپا در طول مسیر از گردونه رقابت حذف می‌شوند. محققان و کارشناسان در بررسی‌های انجام شده به این

نتیجه رسیده‌اند که ۳۴ درصد شرکت‌های استارت‌آپی تنها به دلیل نبود تقاضا برای محصول تولید شده، حذف شده و از بین می‌روند. بعد از این دلیل بازاربایی مشکلات و چالش‌ها با ۲۲ درصد در رده قرار گرفته است. مشکلات گروهی با ۱۸ درصد؛ مشکلات مالی با ۱۶ درصد؛ مشکلات فنی با ۶ درصد؛ مشکلات حقوقی و مشکلات عملیاتی هر کدام با ۲ درصد در رده‌های آخرین مشکلات استارت‌آپ‌ها قرار می‌گیرند. حتی با جریان نقدینگی محدود ۸۲ درصد کارآفرینان موفق مدعی هستند برای موفق ماندن استارت‌آپ خود به ویژگی‌های ضروری و تجربه نیاز دارند؛ از این رو به‌واسطه تجربه‌ای که موسسان کسب‌وکارهای موفق از شرکت‌های قبلی به دست آورده‌اند، ۳۰ درصد شناسان این را دارند که این موفقیت خود را تکرار کنند. بررسی‌ها نشان داده است شناسایی تقاضای محصول در بازار می‌تواند ۳۴ درصد شرکت‌ها را از خطر شکست و حذف شدن نجات دهد. کارآفرینانی که زودتر از آنچه تصور می‌شود، شکست می‌خورند، ۲۰ درصد احتمال موفقیت دارند در حالی‌که کارآفرینان موفق تنها از ۱۸ درصد شناس موفقیت برخوردارند. در این میان طبق آمار ۴۳ درصد کارآفرینان آمریکایی از شکست استارت‌آپ خود ابراز نگرانی می‌کنند. این در حالی است که ۵۱٫۳ درصد از شرکت‌های استارت‌آپی در پنج سال پس از شکل‌گیری زنده می‌مانند. ۸۰ درصد از استارت‌آپ‌های تجارت الکترونیک کارشان به شکست می‌رسد و ۲۰ درصد از آنها عاقبت خوبی پیدا می‌کنند و موفق می‌شوند. همچنین ۷۵ درصد از استارت‌آپ‌های حوزه فینتک، ۸۰ درصد استارت‌آپ‌های حوزه سلامت و ۶۰ درصد استارت‌آپ‌های حوزه فناوری‌های آموزشی با شکست مواجه می‌شوند. (نمودار شماره ۲)

همه چیز از ورشکستگی سیلیکون ولی شروع شد

«ویوتز» در مارس ۲۰۲۳ اعلام کرد مدیران فناوری، سرمایه‌گذاران خطرپذیر و بنیانگذاران برجسته از جمله «سام آلتمن»، مدیرعامل شرکت OpenAI، بعد از سقوط بانک سیلیکون ولی برای باقی ماندن در گردونه رقابت غول‌های فناوری تلاش می‌کنند. ورشکستگی این بانک بسیاری از استارت‌آپ‌های فناوری را تحت تأثیر قرار داد و به نوعی بزرگ‌ترین ورشکستگی آن از زمان بحران مالی ۲۰۰۸ به‌شمار می‌رفت. این ورشکستگی، بازارهای جهانی را متلاطم کرد، سهام بانکی را تحت الشعاع قرار داد و کارآفرینان فناوری کالیفرنیا را نگران چگونگی پرداخت حقوق و دستمزدها کرد. همین امر باعث شد تا استارت‌آپ‌های قدرتمندتر به کمک استارت‌آپ‌های نوپا بیایند و به آنها در پرداخت حقوق و دستمزدها کارکنان شان کمک کنند تا بتوانند پابرجا بمانند. حدود ۲۲۰ هزار کارگر در طوماری که امضا کردند، از وزیر خزانه‌داری آمریکا خواستند تا از سربرده‌گذاران که اغلب مشاغل کوچک هستند، حمایت کنند. آنها در این طومار هشدار داده بودند که بیش از ۱۰۰ هزار شغل در معرض نابودی قرار دارد اما متأسفانه پاسخی از بانک سیلیکون ولی دریافت نکردند. در این میان سرمایه‌گذاران خطرپذیر به استارت‌آپ‌ها توصیه کردند که به دنبال جایگزین‌های دیگری باشند تا از آن طریق بتوانند نقدینگی خود را در کوتاه‌مدت تأمین کنند. اوضاع آشفته‌ای که از اوایل ۲۰۲۳ بر بانک سیلیکون ولی حاکم شد، شرایط را برای شرکت‌های نوپای استارت‌آپی تیره و تار کرد و از آنجایی که سرمایه‌گذاران خطرپذیر قادر نبودند به‌صورت کامل از استارت‌آپ‌ها حمایت کرده و خلأ مالی آنها را برطرف کنند، گمانه‌زنی بسیاری از کارشناسان حکایت از آن دارد که استارت‌آپ‌ها تا مرز انقراض پیش خواهند رفت.

کاهش حمایت‌ها مقدمه انقراض گسترده استارت‌آپ‌ها؟

بعد از آن «گاردین» حدود چهار ماه پیش به نقل از «وال استریت ژورنال» گزارشی را منتشر کرد مبنی بر آنکه رویداد انقراض گسترده استارت‌آپ‌های دنیا در حال رخ دادن است. سرمایه‌گذاران خطرپذیر دیگر کمتر حاضر به اختصاص دادن سرمایه به شرکت‌های استارت‌آپی می‌شوند و وام‌های بانکی نیز به وفور وجود ندارد و اگر شرکتی هم پیدا شود از این وام‌ها استفاده کند، برایش بسیار گران تمام می‌شود. از این رو به نظر می‌رسد نسل استارت‌آپ‌هایی که اقدام به سرمایه‌گذاری می‌کنند، به‌زودی به اتمام می‌رسد و انتخاب سختی برای ماندن یا رفتن پیش‌رو خواهند داشت. در این گزارش با اشاره به کاهش حمایت‌ها از استارت‌آپ‌ها عنوان شده است که بودجه سرمایه‌گذاران خطرپذیر در سه ماهه نخست سال ۲۰۲۳ تنها ۴۰ درصد از کل حمایت‌هایی بود که در سه ماهه چهارم سال ۲۰۲۱ از شرکت‌ها به عمل می‌آمد. اما آیا می‌توان این حجم کاهش حمایت‌ها را به مفهوم انقراض گسترده شرکت‌ها دانست؟ شاید سرمایه حاصل از سرمایه‌گذاران خطرپذیر دچار رکود شده باشد، اما این وضعیت در نهایت بهبود خواهد یافت و در حال حاضر در حال سرمایه‌گذاری روی نسل جدیدی از استارت‌آپ‌های هوش مصنوعی هستند. تعداد کل استارت‌آپ‌ها از ژانویه ۲۰۱۹ تا می ۲۰۲۳ حدود ۲۰ میلیون و ۵۰۰ هزار شرکت است. تعداد استارت‌آپ‌ها با «کسب‌وکار با گرایش بالا» (HBP) در آن دوره حدود ۷ میلیون شرکت بود. فارغ از این تعداد یک میلیون و ۳۰۰ هزار HBP در سال ۲۰۱۹، یک میلیون و ۵۰۰ هزار HBP در سال ۲۰۲۰ و یک میلیون و ۸۰۰ هزار HBP در سال ۲۰۲۱ بوده و این رقم در ۲۰۲۲ با یک میلیون و ۷۰۰ هزار HBP آغاز شد و تا کنون تا می ۲۰۲۳، حدود ۷۲۱ هزار HBP آغاز شده که سالانه در مسیر رشد قرار دارند.

نمی‌توان منکر آن شد که سرمایه‌گران تر شده است، به طوری که متوسط بهره بانکی در سطح مالی حدود ۸ درصد است؛ به این معنی که حتی

کسب‌وکارهای کوچکی که در حال حاضر در بازار رقابتی حضور دارند باید ۱۱ درصد از این مبلغ را برای تأمین مالی جدید خود پرداخت کنند؛ نرخی که بسیار بالاتر از یکی دو سال اخیر است. اما به نظر نمی‌رسد این بهره‌های بالا به استارت‌آپ‌ها آسیبی برسانند. علاوه بر این به این نکته هم باید توجه داشت که بیشتر استارت‌آپ‌ها بودجه‌های مورد نیاز خود را از بانک‌های سنتی تأمین نمی‌کنند. داده‌های پلتفرم‌های وام‌دهی نشان می‌دهد ۵۴ درصد از کارآفرینان، کسب‌وکار خود را با سرمایه شخصی آغاز کرده‌اند. میانگین مبلغ وام برای یک صاحب کسب‌وکار کوچک حدود ۴۷ هزار دلار برآورد شده است که رقم بزرگی هم نیست، اما برای افرادی که یک تجارت را راه‌اندازی می‌کنند، سرمایه زیادی است. در سال‌های ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲، آمریکا بیش از هر زمان دیگری با درخواست‌های مالی برای کسب‌وکارهای کوچک روبه‌رو است. با این اوصاف گاردین در نتیجه‌گیری خود وقوع انقراض گسترده استارت‌آپ‌ها را نمی‌پذیرد و وقوع آن را بعید می‌داند و معتقد است که هنوز به بسیاری از استارت‌آپ‌ها وجود دارند که سرمایه کافی برای تداوم فعالیت‌هایشان را در اختیار دارند. به طوری که با وجود مشکلاتی که شرکت‌های فراوانه در سیلیکون ولی با آن روبه‌رو هستند، آمریکایی‌ها در حال راه‌اندازی کسب‌وکارهای متعددی‌اند که تنها با نگاه به رقم آنها می‌توان به این نکته رسید.

انقراض کلید می‌خورد؟

در عین اینکه برخی معتقدند خطر انقراض استارت‌آپ‌ها پایان است، businessinsider در گزارشی که در ماه‌های گذشته منتشر کرده، عنوان کرده است که شاید در حال حاضر انقراض گسترده استارت‌آپ‌ها به‌وضوح مشخص نباشد اما شرایط بدی پیش‌روی آنهاست که می‌تواند آنها را به این سمت وسر سوق دهد. در این گزارش به این نکته اشاره شده است که روند شکست استارت‌آپ‌ها از سال ۲۰۲۱ صعودی شده و این احتمال وجود دارد که موجی از ورشکستگی این شرکت‌های نوپا را در سال‌های آینده شاهد باشیم به طوری که حتی ممکن است تعداد غیرمنتظره‌ای از استارت‌آپ‌ها به تعطیلی بپردازند. «تام لوور» به عنوان یکی از شرکای عمومی «IVP» (طرح سند نوآوری) در توییت خود با حمایت از برخی شرکت‌ها چون اسپ، اسلک، دیسکورد، توییتر، دینادگ، کلانزا و کراود استرایک به رویداد انقراض گسترده استارت‌آپ‌ها اشاره کرده است که در حال شکل‌گیری است. اخبار هم به حواشی این موضوع پرداخته و عنوان می‌کند که بازار تغییر کرده و اعلامیه‌های تأمین مالی سرفصل زیاد یاری به خود اختصاص داده است. وال استریت ژورنال هم براساس توییت او به‌موضوع نزدیک بودن انقراض استارت‌آپ‌ها اشاره کرد. همان‌طور که «لوور» عنوان کرده است استارت‌آپ‌ها بی‌سر و صدا و آهسته می‌میرند و بسیاری از آنها تعطیل می‌شوند. بسیاری از سرمایه‌گذاران خطرپذیر سرمایه‌های خود را از شرکت‌ها بیرون می‌کشند و این دقیقاً راهی است که سرمایه‌گذاران خطرپذیر طی می‌کنند. آنها که از بسیاری از استارت‌آپ‌ها حمایت مالی می‌کردند انتظار دارند بیشتر آنها شکست بخورند. این سرمایه‌گذاران برای رسیدن به بازده بزرگ مالی تنها به تعداد کمی از شرکت‌های استارت‌آپی نیاز دارند بنابراین از نظر آنها خیلی تفاوتی نمی‌کند که چه آینده‌ای پیش‌روی بیشتر شرکت‌های استارت‌آپی قرار خواهد گرفت از این رو با حجم طبیعی شکست استارت‌آپ‌ها تا سال‌های آینده روبه‌رو می‌شویم. مشکل اینجاست که رونق سرمایه‌گذاران خطرپذیر (VCها) که در سال ۲۰۲۱ تعداد آنها به اوج خود رسید، این نظم طبیعی را از بین می‌برد. با رشد VCها، تمایل آنها به سرمایه‌گذاری روی استارت‌آپ‌ها بالاگرفت و بسیاری از این شرکت‌ها به دریافت بودجه و سرمایه لازم برای رشد خود از آنها روی آوردند و با حضور ریدای VCها در تمام شرکت‌های استارت‌آپی حجم شکست شرکت‌ها افزایش یافت.

کفگیر VC به ته دیگ می‌خورد!

شواهد بیانگر آن است که VCها دیگر مانند سال‌های گذشته روی استارت‌آپ‌ها سرمایه‌گذاری نمی‌کنند مگر اینکه شرکت‌های استارت‌آپی فعال در حوزه هوش مصنوعی باشند که موضوع روز دنیا است. در سال‌های اخیر آتقدر سرمایه به سمت استارت‌آپ‌ها سرازیر شده که این شرکت‌ها شناس زیادی برای بقا داشتند اما در برخی مواقع، کسب‌وکارهایی که دچار مشکل هستند، نقدینگی خود را به اتمام می‌رسانند و VCها دیگر روی آن شرکت سرمایه‌گذاری نمی‌کنند. همین امر مشکلاتی را پیش‌روی شرکت‌های استارت‌آپی ایجاد می‌کند که در نهایت می‌تواند منجر به فروش دردناک دارایی‌ها، افزایش سرمایه‌های نامطلوب، استخدام نیروهایی که برای شرکت ارزان تمام شوند و نیز تعطیلی و ورشکستگی آنها شود. به نظر می‌رسد که قطار در مسیر حادثه ورشکستگی استارت‌آپ‌ها به حرکت درآمده اما به‌وضوح نمی‌توان شاهد آن بود چراکه استارت‌آپ‌ها شرکت‌های دولتی نیستند و هیچ قیمت سهامی وجود ندارد که بتواند سقوط آن را نشان دهد تا اینکه فروپاشی واقعی ثروت شرکت‌های استارت‌آپی به وقوع بپیوندد.

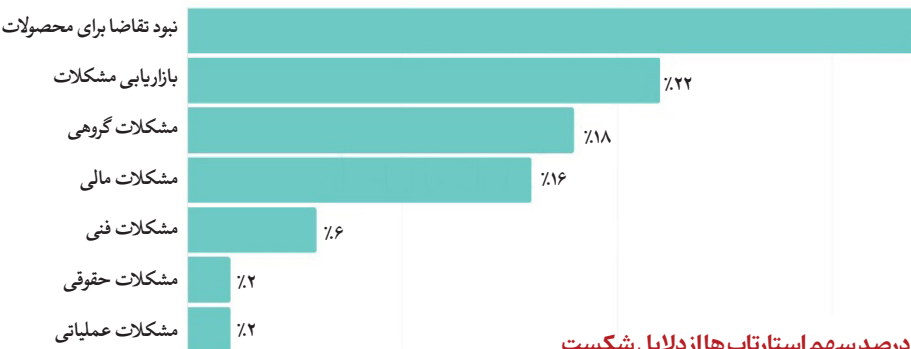
از جمله شواهدی که «لوور» به آن اشاره کرده و آن را مصداقی بر شروع انقراض استارت‌آپ‌ها دانست یکی شرکت آمریکایی «وی ورک» (WeWork) است که فضاهای کار مشترک را برای استارت‌آپ‌های فناوری ارائه می‌دهد. این شرکت در سال ۲۰۲۱ در نقطه اوج رونق کاری خود قرار داشت. سهام این شرکت از ۱۳ دلار در ۲۰۲۱ به ۱۸ سنت در حال حاضر سقوط کرده است. همچنین شرکت غذایی «زیم» (Zume) هم یک استارت‌آپ آمریکایی تحویل رباتیک پیتزاست که ۵۰۰ میلیون دلار از VCها برای رونق خود بودجه دریافت کرده است و چند

ماهی است که به کار خود پایان داده است. شرکت «پلاستیک» (PlastiQ) هم بیش از ۱۴۰ میلیون دلار از VCهای مختلف بودجه دریافت کرده است که به نظر می‌رسد در ماه‌های گذشته شواهدی از ورشکستگی در آن مشاهده شده است. شرکت «نیوا» (Neova) هم که ارائه‌دهنده یک موتور جست‌وجو و مرورگر است و تلاش می‌کند با گوگل رقابت کند، به دلیل کمبود سرمایه به تعطیلی کشیده شد و سهام خود را به شرکت «استوفلیک» واگذار کرد. «کرانچبیس» که یک شرکت ارائه‌دهنده داده‌های تجاری در مورد شرکت‌های خصوصی و دولتی است، استارت‌آپ‌هایی را مورد بررسی قرار داده است که در سال ۲۰۲۳ ورشکست شده و آمار آنها را ۷۲ شرکت اعلام می‌کند. البته این شرکت از احتمال افزایش تعداد استارت‌آپ‌های ورشکسته تا سال‌های پیش‌رو خبر می‌دهد. «لوور» از شرکت‌های استارت‌آپی خواسته برای جلوگیری از ورشکسته شدن تا حد امکان هزینه‌های خود را کاهش دهند.

داده‌های به‌دست‌آمده نشان می‌دهد حدود ۸۱ درصد از استارت‌آپ‌هایی که در مرحله نخست رشد خود هستند، در سال ۲۰۲۳ با شکست مواجه خواهند شد؛ چراکه تا پایان اکتبر کمتر از ۱۲ ماه سرمایه برای ادامه فعالیت‌شان در اختیار دارند. نظرسنجی‌های بین‌المللی که از ۲۵۰ بنیانگذار استارت‌آپی در آمریکا و اروپا بین ماه‌های آگوست تا اکتبر ۲۰۲۲ انجام شده نشان می‌دهد که در سال جاری از هر پنج استارت‌آپ، چهار شرکت در معرض شکست قرار دارند. این آمار حتی اگر هم به نظر اغراق شده بیايد، باز با توجه به اوضاع ناپس‌امان اقتصادی که پیش‌روی بیشتر کشورهای دنیا قرار گرفته، می‌تواند زنگ خطری باشد برای مدیران شرکت‌های استارت‌آپی و نوپایی که در آرزوی رشد و سودآوری اقدام به راه‌اندازی شرکت کرده‌اند. از آنجایی هم که سرمایه‌گذاران خطرپذیر (VCها) سرمایه‌گذاری‌های خود را به سمت شرکت‌های استارت‌آپی فعال در حوزه هوش مصنوعی سوق داده‌اند، به نظر می‌رسد پیش‌بینی ورشکستگی برای تعداد زیادی از استارت‌آپ‌هایی که سرمایه‌کافی برای ادامه فعالیت ندارند، دور از واقعیت نباشد؛ از این رو بسیاری از کارشناسان توصیه می‌کنند این شرکت‌ها بهتر است به دنبال مدل‌های جایگزینی برای تأمین بودجه باشند تا در حد امکان خطر انقراض و ورشکستگی خود را به تأخیر انداخته یا به‌طور کامل مانع از بروز آن شوند.

شایع‌ترین دلایل شکست استارت‌آپ‌ها

درصد سهم استارت‌آپ‌ها از دلایل شکست

۱۰ کشور برتر با بالاترین تعداد استارت‌آپ

